

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Даниела Георгиева Кирова

Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

член на научно жури, определено със Заповед № РД 38-19/12.01.2024 г.
на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност „професор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (История на културата на немскоезичните страни), обявен в ДВ бр. 96 от 17.11.2023г.

I. Данни за конкурса

В обявения конкурс участва един кандидат – доц. д.н. Мария Ендрева-Черганова. Постъпилите документи и научни публикации отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

II. Данни за кандидата

Доц. Мария Ендрева завършва Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ с магистърска степен по „Български език и немски език“. От 2001 г. работи в катедра Германистика и скандинавистика на СУ „Св. Кл. Охридски“, на която е ръководител от септември 2023 г., след като преминава през всички степени на академично израстване – асистент, старши асистент, главен асистент и доцент През 2011 г. защитава дисертация на тема „Възгледите за изкуството в критическите творби на Райнер Мария Рилке“, а през 2017 г. се хабилитира с монографиите „Културна история на немското средновековие“ и „Княжество Лихтенщайн: история, култура, идентичност“. През 2022 г. ѝ е присъдена научната степен „доктор на науките“ с дисертационен труд на тема „Трудови светове през 21. век в творби от немскоезичната литература“.

Членува в 4 национални и 2 международни научни организации: Хумболтовия съюз в България, Гьоте-общество в България, Съюза на българските германисти, Съюза на австрийските германисти, German Studies association in America (GSA) и Austrian Studies Association in America (ASA).

III. Учебно-преподавателска дейност и участие в научно-приложни и изследователски проекти

Доц. Ендрева има богат академичен опит, като преподавател по културна история и литература на немскоезичните страни с акцент върху културата на Средновековието, Романтизма, Виенския модернизъм и съвременните немскоезични автори. Тя е участник в общо 9 значими научни проекта, на част от които е и ръководител.

IV. Научна, изследователска и публикационна активност

Представената от доц. Мария Ендрева справка, която доказва изпълнението на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност „Професор“, включва: 1 монография, 1 публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, списък с 20 публикации в български и международни научни списания и сборници, 16 от които на немски език. Голяма част от публикациите са на базата на изнесени доклади в международни и национални конференции, и участие в научни проекти. Тези публикации не са били предмет на оценка в предходни процедури. Доц. Ендрева е вече изграден учен с общ брой научни публикации 51, от които 5 монографии, и общ брой забелязани цитирания 36.

Наукометричните показатели и представените справки свидетелстват за висока степен на научно-изследователска, организационна и преподавателска активност.

Научните интереси на доц. Мария Ендрева претърпяват развитие през годините. Водените два лекционни курса в дисциплините „Увод в културната история на Германия“ и „История на немскоезичните страни XVI – XX век“ предопределят изместването на акцента от немскоезичното литературознание към сферата на културната история.

Участващите в конкурса публикации се фокусират върху три тематични комплекса: 1) Културна история на немскоезичните страни и България 2) Изследвания върху съвременна немскоезична литература и 3) Изследвания върху по-стари немскоезични автори и течения.

Централна за първата тематична област и с най-голям научен принос се откроява монографията *Наративите в немската култура по времето на Реформацията (1517 – 1648)*, в обем от 513 страници, състояща се от увод, 12 глави, заключение, два екскурса и библиография с повече от 150 източника, в по-голямата си част на немски език. Въпреки тематичната близост с други публикации монографията е самостоятелно изследване, което не се припокрива по форма и съдържание с тях.

Въз основа на системната теорията на Никлас Луман за постоянно нарастващата комплексност на системите в хода на комуникацията се проследяват девет ключови наратива в хронологичен ред, като целта на изследването е да се запълни празнината в представянето на културните импликации на водещите идеи през епохата на Реформацията пред българския читател на фона на историческата хронология на събитията. Въпреки че този исторически период не е останал непроучен, предлаганият оригинален поглед към значими обществени събития и индивидуални преживявания, които авторите на това време са възпроизвели в своите творби, не е познат в съществуващата историческа литература у нас.

Представеното изследване е интердисциплинарно като се използват методи на социологията за определяне на обществените системи и разбиране на взаимовръзките между различни социални явления от една страна, а от друга се прилагат подходи от литературознанието и изкуствознанието за работа с наративи като форми на фикция и

тяхното конкретизиране в отделни истории. Основният фокус е върху анализа на наративите на властта и протеста, както и на други наративи, които произтичат от тях, маркират различни позиции и предлагат алтернативи на доминиращите дискурси. Успешно се представя богатият контекст и сложните динамики, които са оформили изследвания период.

Със своето обширно покритие на исторически събития, социални промени и културни аспекти трудът предоставя детайлен обзор на един от ключовите периоди в европейската история и култура, който дава началото на множество важни феномени и идеи, които са от съществено значение за съвременното общество. Появата на индивидуализма, капиталистическия дух и мислене, както и дискурсите на толерантността и социалното пренареждане са основни елементи, които формират нашата съвременна култура и общество. Тези идеи, включително първите наченки на научното мислене, са в основата на много от нашите съвременни концепции и практики. Проучването на тези „линии“ от Реформацията до днес е от съществено значение за по-пълното разбиране на нашата съвременна култура и общество.

Текстът неколкократно акцентира върху закономерна динамика в историята, която днес звучи актуално в политически план – преходът от протест към власт, когато лидерите на протеста достигнат до позиции на управление. Протестите и социалните движения в съвременна България често се превръщат в политически партии или движения, които поемат властта. Въпреки че конкретните обстоятелства и контексти са различни, основната динамика на прехода от протеста към властта остава същата.

Монографията *Наративите в немската култура по времето на Реформацията (1517 – 1648)* се вписва в актуалните търсения на съвременната хуманитаристика, чийто принос се състои в съчетаването на детайлни исторически анализи с литературни и културни референции, което придава на изследването дълбочина и многопластовост. Една от силните страни на тази книга е стилът, който прави трудните теми достъпни и за широката аудитория. Следователно, тя може не само да бъде полезна за специалисти, докторанти и студенти като ценен източник за академични изследвания, но и да предостави на любителите на литературната и културната история вълнуващо пътешествие в историята и културата на Реформацията в Германия.

Към тематичния комплекс „Културна история на немскоезичните страни и България“, включващ горепосочената монография, се отнасят 7 статии, 6 от които на немски език. Изследванията представят предимно пред немскоезичната публика анализ на образа на България или български явления в немскоезични текстове. Важно е да се отбележи, че в статиите се разглеждат въпроси като използването на национални символи и образи за създаване на идентичност, межкултурни взаимоотношения и приемането на чуждестранни образи в личното съзнание, които за първи път са подложени на анализ и които са от съществено значение за обществото, изисквайки дълбоко преосмисляне и в контекста на българската културна среда. Всяка от статиите разкрива част от процесите, които протичат през различни исторически периоди и тяхното влияние върху съвременния свят.

Седемте статии, обединени във втората тематична област „Изследвания върху съвременна немскоезична литература“, анализират произведения, издадени в периода 2001 – 2022 г. от представители на най-новата немскоезична литература, които не са попадали в изследователския фокус на други учени. Разглеждат се различни аспекти на отчуждението и трансформациите на индивида в контекста на неолибералната идеология и световната икономика с акцент върху сблъсъка на култури, многоезичието, хомосексуалността, самоестетизацията и самопредлагането, „културата на посрещането“ и др.

Публикациите от третата тематична част се фокусират върху немския Романтизъм и върху елиминирането на конфликта между културите в преживяването на чуждото при Рилке. При разработването на концепцията за романтичeskата ирония на български език се използват ранните фрагменти от Шлегел и Новалис и коментарите на Йозеф фон Айхендорф. Съвременната носталгия по миналото се сравнява с идеализирането на историята при романтиците с акцент върху консерватизма като водеща идеология на Романтизма.

Наред с монографичния труд предложените в рамките на конкурса публикации са доказателство за професионалната специализирана подготовка както в областта на съвременната и по-стара немскоезична литература, така и в по-голямата си част в областта на културната история на немскоезичните страни. Същите са включени в рецензирани томове в страната и чужбина или са представени на национални или международни форуми. За отзвук от научните приноси на цялостната научната продукция на кандидата свидетелстват цитиранията в научни издания предимно в чужбина.

V. Заключение

Като се има предвид гореизложеното, представените от кандидата документация и публикации, както и цялостна дейност, свързана с впечатляващото професионално присъствие и научния принос на доц. д.н. Мария Ендрева-Черганова, гласувам положително и убедено препоръчвам на научното жури да подкрепи нейната кандидатура за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (История на културата на немскоезичните страни) към катедра Германистика и скандинавистика на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Шумен, 07.03.2024 г.

Изготвил становището: 

/доц. д-р Даниела Кирова/